

TARTU ÜLIKOOL
RAKE

Sotsiaalteaduste valdkonna õppetöö rahvusvahelistumise eelduste ja takistuste analüüs

13.10.2016

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Lähteülesanne

- ▶ Analüüsida, mis põhjustel sotsiaalvaldkonna välisüliõpilaste arv, sh nii sissetulevate ja väljaminevate Erasmus-tudengite arv **on suhteliselt väike ja püsib stabiilsena**. Selle põhjal teha ettepanekud järgmisteks arendussammudeks alates 2016. a sügisest.
- ▶ **Kirjeldada** praegu sotsiaalteaduste valdkonna üksustes (kõigis kaheksas instituudis, teaduskonnas ja kolledžis) tehtavaid rahvusvahelistumisele suunatud **pingutusi** (sh Erasmus-lepingute ja teiste mobiilsusprogrammide toimimine) ja **analüüsida** nende **tõhusust**. Selle põhjal teha ettepanekud järgmisteks arendussammudeks alates 2016. a sügisest.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

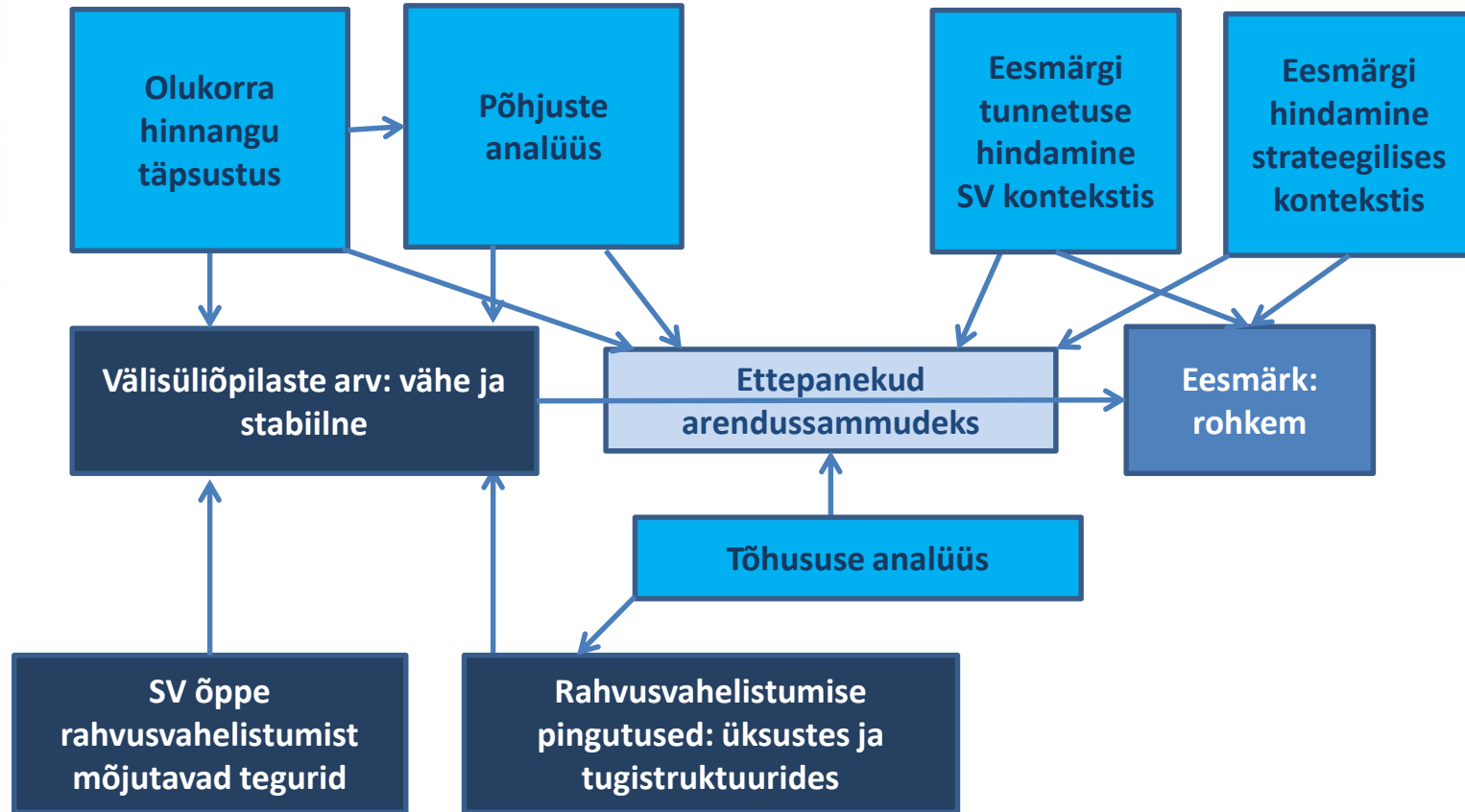
Kasutatud andmed:

- ▶ (välis)üliõpilaste arvu/osakaalu ning ingliskeelsete õppekavade sisu ja täituvust kirjeldavad arvandmed;
- ▶ 3 fookusgrupi arutelu (SV üksuste programmijuhid; TÜ kesksed tugistruktuurid; SV üksuste koordinaatorid (ERASMUS jm));
- ▶ 8 intervjuud SV üksuste esindajatega (juhatajad; õppetöö juhatajad; turundus).

Sotsiaalteaduslike
rakendusuuringute
keskus
RAKE

Analüüsi üldloogika

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Olukorra hinnangu täpsustus:

- ▶ **SV välisüliõpilaste arv on viimastel aastatel kasvanud**, seejuures on olulisema kasvuhüppe teinud just kraadiõppe üliõpilaste arv;
- ▶ SV ingliskeelsetel õppekavadel õpib 333 tudengit, mis moodustab 39% TÜ vastavast näitajast; SV jagab liidripositsiooni koos LT valdkonnaga, kelle kiirem kasv tugineb eelkõige informaatika erialale; SV osakaal on püsinud viimastel aastatel stabiilne;
- ▶ **SV väliskülalisüliõpilased** moodustavad 26% kõigist väliskülalisõpilastest, millega jäädakse LT valdkonnale alla; väliskülalisüliõpilaste **osakaal** kõigist üliõpilastest on **SV-I valdkondade võrdluses madalaim**;
- **Välisülikoolidesse vahetusüliõpilasena õppima läinud** Eesti üliõpilaste arv on seoses tasuta õppe reeglitega **vähenenud üldiselt**, sh ka SVs;
- Rahvusvahelises võrdluses on Eesti (3%) ja TÜ (6%) suhteliselt väikese välisüliõpilaste arvuga – TÜ arengukava eesmärk 20% on ambitsioonikam kui tegelik olukord Euroopa juhtriigis Suurbritannias (18%);
- Valdcondade ja erialade **rahvusvahelistumise eeldused (sh ingliskeelse õppe asjakohasus) on erinevad** ja seega „tulemused“ raskesti võrreldavad.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Olukorra mõistmine „süsteemis“:

- ▶ **Ingliskeelsetel SV õppekavadel** õppijate arv on viimastel aastatel **kiiresti kasvanud**, olulised arengud just viimastel aastatel;
- ▶ Uute õppekavadega on loodud ning õppekavade eeltaotluste realiseerimisel luuakse **eeldused kasvu jätkumiseks** (sh nt sellel aastal avatud õppekavades, kus järgmisel aastal lisandub aastakäik) – kokku kuni 450 üliõpilast;
- ▶ Õppekavade täituvuse probleemid on seotud **tasu eest õppida soovijate väikese arvuga** ning **jäikusega vastuvõtu reeglistikus**;
- ▶ Põhiprobleem ei ole mitte ingliskeelsetel kavadel õppijate vähene arv, vaid õppekavade **pedagoogiline ja finantsiline jätkusuutlikkus**;
- ▶ Külalisüliõpilaste täiendava vastuvõtmise potentsiaal olemasolevate ingliskeelsete kursuste näol ei ole suur;
- ▶ MA ingliskeelsete õppekavade kursused ei ole üldjuhul sobivad külalisüliõpilastele – liiga nõudlikud; segavad õppetööd
- ▶ Välja suunduva üliõpilasvahetuse kahanemise peamiseks põhjusteks on kõrgharidusreformi **tasuta hariduse jäigad tingimused**, mobiilsusakende puudumine ja üliõpilaste soov vältida õppetasu, lisaks ka mugavus ja teadmatus, vähene (väline) motiveeritus.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

SV üksuste esindajate tõlgendusi rahvusvahelistumise eesmärgist

- ▶ Puudub ühine arusaamine **miks (millise eesmärgiga) rahvusvahelistuda, millistel põhimõtetel ja milliste vahenditega** - vaja on see mõtestada ja kokku leppida;
- ▶ Rahvusvahelised õppekavad iga hinna eest on vale eesmärgipüstitus; välisüliõpilaste arv ja raha ei saa olla rahvusvahelistumise eesmärk omaette;
- ▶ SV üksustes soovitakse rahvusvahelistumise kui eesmärgi laiemat mõtestamist (mitte ainult kvantiteet) ning eesmärgi saavutamisel arvestada **iga eriala õppetöö sisuliste vajadustega** ja rahvusvahelistumise eeldustega; juhtkond peaks **usaldama eriala inimesi (sh programminõukogud)** eesmärgipüstituse seadmisel - kui palju ja mis õppekavadel on rahvusvahelistumist vaja.
- ▶ Inglisekeelne õpe ei tohi kahjustada ülikooli põhifunktsiooni rahvusülikoolina - teenida Eesti ühiskonda; **MA kui eriala ja elukutse omandamise haridus**;
- ▶ **On vastuolu** ühiskonna teenimise rolli, mis nõuab üldjuhul eestikeelset haridust, ning rahvusvahelistumise vahel – nt kõige rahvusvahelistunumal üksusel Skyttel ei ole vahendeid MA tasemel ühiskonda olulisel määral teenida (vrd. nt tippametnike õpe);

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Õppetöö rahvusvahelistumises tunnetatud kasud ja tulud

- ▶ Rahvusvaheline õpe ja töötajaskond meelitab tööle uusi töötajaid välisülikoolidest, atraktiivsem välisülikoolide haridusega Eesti teadlastele-õppejõududele;
- ▶ Õppetöö enda iseloomu ja kvaliteedi tõstmine – kultuuriliselt mitmekesisemad õpperühmad;
- ▶ Rahvusvaheline õpe oleks ühiskonnale kasulik, **kui ingliskeelsetel õppekavadel õpiks rohkem Eesti üliõpilasi** ning kodu- ja välismaa üliõpilaste õpetamine oleks lõimitud – moodulite ja ainete tasandil, ühiste loengute ja seminaride vormis;
- ▶ MA's on oluliseks õppekavade ingliskeelseks muutmise põhjuseks **Eesti tudengikandidaatide ebapiisavus** – allajäämist Eesti siseses konkurentsivõimeliseks püütakse lahendada rahvusvahelistumisega (alternatiiv oleks tõsta eestikeelse hariduse konkurentsivõimet);
- ▶ Väheneva noorte arvu kontekstis võib ingliskeelne õppekava olla võimalus spetsiifilisema ühiskonnale vajaliku MA õppekava avamiseks – nt matemaatilise majandusteaduse puhul selline eesmärk seati, kuid tagasilöögiks on see, et eestlaste huvi on väike;
- ▶ Olulisteks motivaatoriteks on ka **rahapuudus**, arengufondi lisavahendid ning juhtkonna ootused.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Vahetud põhjused/tegurid, mis määravad välistudengite arvu ja õppetöö rahvusvahelistumise ulatuse:

Tootearenduseks

- ▶ Ingliskeelsete õppekavade olemasolu - tasemeõpe
- ▶ Ingliskeelsete ainete ja ainemoodulite olemasolu – külalisüliõpilased, tasemeõpe
- ▶ Üliõpilasvahetust võimaldavate lepingute olemasolu
- ▶ TÜ üliõpilastele õppekavas loodud võimalused õppida välisülikoolides – Eesti üliõpilaste mobiilsus

Vahendavad tegurid ja abistavad meetmed:

- Turundus
- Kliendihaldus

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Arendussoovitused uute SV ingliskeelsete õppekavade osas (lisaks eeltaotlustena töös olevatele):

- ▶ SV ühine **bakalaureuse taseme ingliskeelne õppekava** – kaks alternatiivi: a) eriala moodulid erinevatest üksustest, mis oleksid piisavalt spetsiifilised (Eesti, CEE, Ida-Lääs), et olla atraktiivsed ka EL tudengitele; b) laiapõhjaline sotsiaalteaduslik üldõpe (sh. tuginedes olulisel määral tippprofessorite ja arvamusliidrite loengutele), mis oleks atraktiivne ka Eesti gümnaasiumite lõpetajatele, kes ei ole oma kitsamas erialavalikus kindlad;
- ▶ Töötada välja vähemalt 1 MA õppekava psühholoogia erialal (eriala iseloomust tulenevalt on psühholoogia SV valdkonnas üks kõige sobivamatest õppe rahvusvahelistamiseks) – ideena **juhtimispsühholoogias**.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Arendussoovitused ingliskeelsete ainete ja moodulite loomiseks:

- ▶ Üksikute ja eraldiseisvate ingliskeelsete ainete koondamine sisulistesse moodulitesse (12-24 EAP) – ÜTI arengukavatsus
- ▶ Luua eraldi **eriala moodulid ERASMUS tudengitele**, kuivõrd nende osalusvõime on MA ja ka TÜ bakalaureuseüliõpilaste omast erinev (kesisem) - Skytte arengukavatsus (kaaluda ka võimalust siduda SV ühise bakalaureuse taseme ingliskeelse õppekava arendusideega)
- ▶ Suurendada ingliskeelsete valikkursuste arvu just eestikeelsete õppekavade bakalaureuseõpet silmas pidades - see annaks tudengitele võimaluse oma inglise keel nii-öelda koduseinte vahel proovile panna, pakuks lisavõimaluse vahetusüliõpilastele ning võimaldaks juba bakalaureusetaseme tudengitel proovida koostööd välistudengitega.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Arendussoovitused ingliskeelsete õppekavade üliõpilaskonna eesmärgipärasemaks komplekteerimiseks:

- ▶ Loobuda motivatsioonikirja kui ainsa/olulise pingerea kriteeriumi kasutamisest vastuvõtul (Skytte kogemus näitab, et hea motivatsioonikiri ei taga kandidaadi kvaliteeti)
- ▶ Kehtestada ingliskeelsetele õppekavadele Eesti ühiskonna teenimise ja õppeprotsessi vajadusest lähtuvad kvoodid Eesti üliõpilastele (kuni 50%)

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Arendussoovitused turunduseks:

- ▶ Igas üksuses, kus on ingliskeelne õppekava, peaks olema ka turundusspetsialist, kes tegeleb (koostöös programmijuhiga) selle turundusega (sh muu turundustegevuse osana) – tööülesannete määratlemine ametijuhendis;
- ▶ Arendada turunduse ja programmijuhtide koostöö „platvormi“ – tegevuse eesmärkide kooskõlastamine, ühiste eesmärkide seadmine ja ülesannete võtmine, vastastikune teabevahetus vajadustest ja võimalustest;
- ▶ Tugevdada „aktiivset müüki“ tudengite formaalse vastuvõtmise ja ülikooli saabumise vahel – see on kriitiline periood, kus oluline osa sobivatest kandidaatidest loobub; keskne koht selles tegevuses on programmijuhil, keda on vajalik täiendavalt rahaliselt motiveerida;
- ▶ Käsitleda Eesti ülikoolide bakalaureuse taseme õppureid/lõpetajaid olulise ingliskeelsete MA õppekavade sihtrühmana.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Prioriteetne arendussoovitus: laia profiiliga sotsiaalteaduste ja ühiskonnaelu õppekava välja arendamine bakalaureuse tasandil

Toote üldine sisu

- ▶ Olulisel kohal on massiloengud
- ▶ Kombineerib akadeemilist õpet (rõhk teoreetilisel baasil) ja ühiskondlik-poliitilist haridustööd (arvamusliidrid, aktuaalsed ühiskondlikud diskussioonid)

Eeldused ja vajadused:

- SV parimate professorite parem kaasamine baka õppetöösse
- Prominentsete mitte-akadeemiliste külalislektorite kaasamine
- Väliskülalisprofessorite loengutsüklite lõimitus õppekavasse

Kuidas tegeleb väljakutsete ja probleemidega?

- ▶ Valikuvõimalus gümnaasiumite lõpetajatele, kes ei ole kindlad oma kitsamas erialavalikus
- ▶ Võimalus konkureerida Tallinna ülikoolide elule lähemal ja intellektuaalselt huvitava õppega
- ▶ Huvitav nii Eesti, idariikide kui ka lääneriikide noortele
- ▶ Sobiv ERASMUS jt külalisüliõpilastele